

Makale türü: Derleme

AVRUPA BİRLİĞİ BÜTÜNLEŞMESİ İLE ORTA VE DOĞU AVRUPA ÜLKELERİNİN SOSYAL VE ÜLKESEL KAYNAŞMASI

Beril HAKVERİR

Doktora Öğrencisi – Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Çalışmaları, İzmir, Türkiye, berilhakverir@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8724-6836

■**Özet:** Kaynaşma, toplumu bir arada tutan önde gelen unsurlardan biridir. Sosyal ve ülkesel kaynaşmanın var olduğu bir toplumda, dayanışma çerçevesinde bütünlüğün sağlanması ve ortak bir temelde toplumun hareket etmesi ile refahın yükseleceği savunulmaktadır. Avrupa Birliği (AB), kuruluşundan itibaren sosyal ve ülkesel kaynaşmayı gündeminde tutmuş ve fonlar tahsis ederek kaynaşma politikalarını teşvik etmiştir. Bu fonlar zaman içerisinde AB bütçesinin büyük bir bölümünü kapsamaya başlamıştır. Bu çalışmanın amacı sosyal ve ülkesel kaynaşma çerçevesinde, 2004 genişlemesi ile topluluğa dahil olan Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin AB ile kaynaşmasının etkilerini incelemektir. Aynı zamanda, AB üyeliği sonrası ülkelerdeki ekonomik durumun değişmesinin AB'ye olan desteğe etkisi irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Kaynaşma, Ülkesel Kaynaşma, Avrupa Birliği.

Social and National Cohesion of The Middle and East European Countries with The European Union Integration

■**Abstract:** Cohesion is one of the leading elements that keep society together. In a society where there is social and territorial cohesion, it is advocated that welfare will increase with the establishment of integrity within the framework of solidarity and the movement of the society on a common basis. The European Union (EU) has kept social and national cohesion on its agenda since its establishment, and has encouraged its cohesion policies by allocating funds in this regard. These funds started to cover most of the EU budget over time. The aim of this study is to examine the effects of the integration of the Central and Eastern European countries with the EU in the context of social and territorial cohesion. At the same time, the effect of the change in the economic situation in the countries after the EU membership on the support for the EU will be examined.

Keywords: Social Cohesion, National Cohesion, European Union.

GİRİŞ

Avrupa Birliği (AB), Birinci Dünya Savaşı akabinde, Avrupa devletlerinin barış içinde yaşama düşüncesi temelinde bir ekonomik örgüt olarak kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda savaşın hammaddelerini bir topluluk çatısı altında denetlemek isteyen Avrupa devletleri 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT)'nu kurarak ulusüstü bütünleşmenin ilk adımını atmışlardır. Kurucu altılar olarak anılan, Federal Almanya, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Belçika ve Fransa tarafından kurulan AKÇT, siyasi bütünleşmenin ilk adımını oluşturan ekonomik bütünleşmenin kaynağı olarak kabul edilmektedir (Akdemir, 2012: 44). Bu bütünleşmeyi

geliştirmek ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamlaştırmak amacıyla 1957 yılında Roma Antlaşmaları imzalanarak Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) kurulmuş, böylelikle topluluk ulus üstüleşmiştir. Nihayetinde 1965 yılında AKÇT, AET ve EURATOM, Avrupa Topluluğu (AT) adı altında birleşmiştir. 1992 yılında ise Maastricht Antlaşması imzalanmış, AT yerini AB'ye bırakmıştır.

Kuruluşundan itibaren AB, yeni devletleri bünyesine dahil ederek genişlemiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde 6 ülke tarafından kurulan topluluk nihayetinde 27 ülkeye ulaşmıştır. Bu genişleme hareketleri değerlendirildiğinde Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri (ODAÜ)'nin yer aldığı 2004 yılında gerçekleşen genişleme hareketi hem on ülkeyi kapsamaması hem de Birlik açısından ekonomik, siyasi ve sosyokültürel etkisi ile dikkat çekmektedir. Eski Doğu Bloku ülkelerinin çoğunu kapsayan bu genişleme ülkesel ve bölgesel farklılıkların kaynaşma politikaları ile giderilmesi, Birlik için önem arz etmektedir.

Kaynaşma, toplumu bir arada tutan önde gelen unsurlardan biridir. Sosyal ve ülkesel kaynaşmanın var olduğu bir toplumda, dayanışma çerçevesinde bütünlüğün sağlanması ve ortak bir temelde toplumun hareket etmesi ile refahın yükseleceği savunulmaktadır. AB, kuruluşundan itibaren sosyal ve ülkesel kaynaşmayı gündeminde tutmuş, bu hususta fonlar tahsis ederek kaynaşma politikalarını teşvik etmiştir. Bu fonlar zaman içerisinde AB bütçesinin büyük bir bölümünü kapsamaya başlamıştır.

1990 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılması ile bağımsızlıklarını kazanan ODAÜ, toplumsal refahı yükseltme arayışına girmişlerdir. Bu amaç doğrultusunda AB'ye üye olmak isteyen ODAÜ, AB'nin 1993 yılında Kopenhag Kriterleri olarak belirlediği üyelik koşullarını yerine getirmişlerdir (Canbolat, 2014: 268). AB, aday ülkeler koşulları yerine getirirken sosyal ve ülkesel kaynaşmayı gerçekleştirmek için yürürlüğe koyduğu politikalar ve fonlar ile ülkeleri desteklemiştir.

Bu çalışmanın amacı sosyal ve ülkesel kaynaşma çerçevesinde, 2004 genişlemesi ile topluluğa dahil olan ODAÜ'nün AB ile kaynaşmasının etkilerini incelemektir. Aynı zamanda, AB üyeliği sonrası ülkelerdeki ekonomik durumun değişmesinin AB'ye olan desteğe etkisi irdelenecektir. Çalışmanın ilk bölümünde sosyal ve ülkesel kaynaşmanın tanımı ve unsurları ele alınmıştır. İkinci bölümünde AB'nin kaynaşma politikaları, politikalar ve fonlar üzerinden incelenmiştir. Son bölümde ise AB üyeliği sonrasında ODAÜ'nün ekonomik göstergeleri incelenerek, AB uyum

göstergeleri ile karşılaştırılmıştır. Bu doğrultuda Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin AB üyeliği sonrası sosyal ve ülkesel kaynaşması hakkında değerlendirme yapmak amacıyla istihdam oranları, kişi başına düşen milli gelir, ekonomik gelişmişlik oranları ile AB'ye destek ve güven oranları incelenmiştir.

1. SOSYAL VE ÜLKESEL KAYNAŞMA KAVRAMLARI

1.1 Sosyal Kaynaşma

Sosyal kaynaşma, toplumu oluşturan bireylerin barış ve uyum halinde bir arada bulunması ve zenginleşme amacıyla işbirliği gerçekleştirmesi olarak ifade edilmektedir (Aktaran: Sümer, 2017: 31). Sosyal kaynaşma tanımı yapılırken; toplumu bütünleştiren, dayanışma unsurunu barındıran, sadakat ve karşılıklı bağımlılığı kapsayan bir kavram olduğu vurgulanmıştır (Sümer, 2017: 39). Dolayısıyla, çok düzeyli, (ulusal, topluluk veya yerel düzeyde gerçekleşebilen) ve bireylerin toplumsal ilişkilerini ve etkileşimlerini ifade etmektedir. Genel kabul gören bir tanımı olmasa da sosyal kaynaşmanın dayanışma, sadakat ve bütünleştiren unsurları kapsadığı gibi, sosyal içerme, sosyal sermaye, yaşam kalitesi gibi unsurları da kapsadığına yönelik görüşler mevcuttur (Duman ve Alacahan, 2010: 105).

Kavram çokkültürlü toplumlarda daha çok öne çıkmakla birlikte, AB'nin politikalarında da yerini almıştır. Dolayısıyla AB çokkültürlü bir topluluk olarak bütünleşme ve kaynaşma politikaları yürütmektedir. Buna göre; sosyal kaynaşmayı eşitsizliği azaltan ve sosyal ve siyasi demokrasinin buluşma noktası olarak gören AB, kaynaşma politikalarını bu amaçlar doğrultusunda gerçekleştirmektedir. Eşit dağıtılmış servetin toplumda verimliliği artıracığı belirtilerek, bu sayede ekonomik büyümenin de artacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla istihdamın, sosyal kaynaşmanın temeli olduğu söylenebilmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda AB, bölgesel ve sosyo-ekonomik eşitsizlikleri azalmaya yönelik politikalar oluşturmaktadır (Cuellar, 2019: 4-5).

AB'nin sosyal kaynaşma politikaları, kaynaşmanın kapsadığı boyutları da içermektedir. Sosyal kaynaşmanın beş boyutu bulunmaktadır. Bunlar; “ortak değerler ve bir sivil kültür, sosyal düzen ve sosyal kontrol, sosyal dayanışma ve refah eşitsizliklerindeki azalma, sosyal ağlar ve sosyal sermaye, yer ve bağlılık ve kimliktir” (Aktaran: Richards, 2013: 14). Bir diğer görüşe göre ise sosyal kaynaşmanın unsurları aidiyet, içerme, katılım, tanıma, meşruiyet gibi pozitif kavramları içerdiği gibi, dışlama, kayıtsızlık, red ve gayri meşruluk gibi negatif kavramları da barındırmaktadır (Aktaran: Duman ve Alacahan, 2010: 108).

Sosyal kaynaşmanın unsurlarından ilki sosyal içerme ve dışlanmadır. Sosyal kaynaşma ile sosyal içerme ve dışlanma arasında kuvvetli bir bağ mevcuttur. Sosyal dışlanma, bir süreci ifade eden bir kavramdır. Bu süreç; temel ihtiyaçlarını karşılayamayan bireylerin toplumla olan bağlarının zayıflamasını ifade etmektedir. Dışlanma sonucunda bireyler ayrımcılıkla karşılaşılabilmektedir. Böylelikle toplumsal bağlar zayıflar ve yetersiz sosyal kaynaşma meydana gelir. Yoksulluk, sosyal dışlanmanın bir unsurudur fakat dışlanmış kişilerin her zaman yoksul kişiler olduğu söylenemez (Duman ve Alacahan, 2010: 109). Aynı zamanda sosyal dışlanma, birey ve toplum ilişkisinin niteliğine de vurgu yapmaktadır. AB, sosyal dışlanmayı “Bazı bireylerin yoksullukları, temel yeterlilikler ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarının eksikliği ya da ayrımcılık sonucunda tam olarak topluma katılmalarının engellendiği bir süreç” olarak tanımlamaktadır (Avrupa Konseyi, 2004: 8).

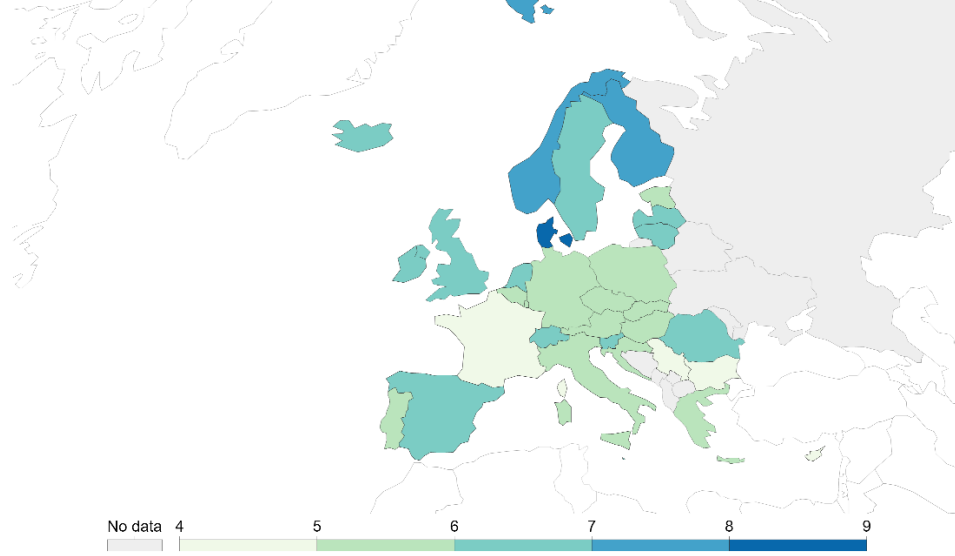
Sosyal içerme kavramı ise bireylerin kimliğinin tanınması, kendini gerçekleştirebilmesi ve topluma katılımını tanımlamaktadır. Sosyal dışlanma riski taşıyan bireyleri sosyal hayata dahil edebilmek amacıyla kaynaklar sunarak olanaklar yaratan sosyal içerme süreci, etkin yurttaşlığı hedeflemektedir. AB, sosyal içerme kavramını “yoksulluk ve sosyal dışlanma riski taşıyanların ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama tam olarak katılmak ve normal kabul edilen bir yaşam ve refah standardından faydalanmak için gerekli fırsatları ve kaynakları kazanmasını sağlayan bir süreç” olarak tanımlamıştır (Avrupa Konseyi, 2004: 8).

Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyümeyi gerçekleştirmeyi amaçlayan Avrupa 2020 stratejisi, en az 20 milyon insanı yoksulluk ve sosyal dışlanmadan uzaklaştırmayı ve 20-64 yaş arasındaki nüfusun istihdamını %75'e çıkarmayı hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda AB tarafından Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Platformu ile Yeni Beceri ve İşler Gündemi hayata geçirilmiştir (Copeland ve Daly, 2014: 360). Aynı zamanda Avrupa Komisyonu, Sosyal Yatırım Paketi aracılığı ile üye devletlere rehberlik etmekte, Sosyal Koruma Komitesi aracılığıyla açık eşgüdüm sağlama yöntemini kullanarak sosyal içerme, sağlık hizmetleri, emeklilik gibi alanlarda üye ülkeler ile birlikte çalışmaktadır. Açık eşgüdüm sağlama yöntemi, sosyal ortaklar ve sivil toplum ile yönetişimi sağlayarak, ortak hedeflere ulaşmak için göstergeleri ölçmekte ve siyasi işbirliğini sağlamaktadır.

Sosyal kaynaşmanın unsurlarından ikincisi ise sosyal sermayedir. Genel kabul görmüş bir tanım olmamakla birlikte sosyal sermaye “toplum kesitleri arasındaki güvene dayalı ilişkiler düzeyi”dir (Karagül ve Dündar, 2006: 63). Sosyal sermaye, karşılıklı güvenin sağlandığı ekonomik bir değeri ifade etmektedir (Gerşil ve Aracı,

2011: 40). Sosyal sermaye ile ekonomik büyüme arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Karşılıklı güveni temin eden bireyler, böylelikle ortak hedeflere yönelik inancını artırarak ekonomik kalkınmayı teşvik etmektedir. Emegın verimliliğinin artması, sözleşme ihlalleri ve kredi faizlerinin azalmasında sosyal sermayenin etkisi bulunmaktadır (Ergin, 2007: 24-25).

Şekil.1 Avrupa’da Güven Araştırmaları (2015)

Kaynak: Eurostat. (2015). Trust in Europe.

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_pw03&lang=en kaynağından

görselleştiren Ourworld in Data (2015). <https://ourworldindata.org/trust> Erişim Tarihi: 18.05.2020.

Güven, sosyal sermayenin temel bir ögesidir, ekonomik kalkınma da dahil olmak üzere refahın sürdürülmesine önemli bir katkıda bulunur. Şekil 1’de gösterilen 2015 yılında yapılan araştırmada, Avrupa ülkelerinden katılımcılara yöneltilen “Çoğu insana güvenebileceğinizi söyleyebilir misiniz?” sorusuna verilen yanıtlar üzerinden oluşturulan güven endeksi incelendiğinde, AB ülkelerinin büyük bir kısmında güven endeksinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum kişiler arası güven oranının yüksek olması dolayısıyla sosyal sermayenin güçlendiğinin, böylelikle refahın sürdürülebilirliğinin göstergesidir. 2019 yılı Eurobarometer araştırması ise AB’ye güven oranının 2009 yılından bu yana elde edilen oranlar içerisinde en yüksek düzeye ulaştığını belirtmektedir. Araştırmaya göre; Litvanya, Danimarka ve Estonya AB’ye en çok güven duyulan ülkeler olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %46’sı ise AB’ye güvenmeme eğilimindedir (Eurobarometer, 2019: 5).

Sosyal kaynaşmanın unsurlarından üçüncüsü ortak değerler, kimlik ve kültürdür. Kimlik, kelime anlamıyla kişinin kendine atfettiği, kendini tanımladığı özellikler ve toplumsal rollere uyumu olarak tanımlanabilir (Hesapçioğlu ve Topsakal, 2007: 85). Erdenir kimlik kavramını; “bireyin kendini toplumsal bir kategori olan grupta ve grubun baskın değerleriyle özdeşleştirmesi” olarak tanımlamıştır. (Erdenir, 2010: 14).

Kimlik üç kategoride incelenmektedir; bireysel, ilişkisel ve toplumsal. Kişiyi ötekilerden ayıran benzersiz kimlik bireysel, konular, rollere göre elde edilen kimlikler ilişkisel, geniş topluluklar ile ilişkilendirilebilen kimlik ise toplumsal (kolektif) kimlik olarak adlandırılmaktadır Aktaran: Uluoğlu, 2020: 113).

Kimlik, doğası itibariyle kültür ile ilişkilendirilmektedir. Bu sebeple kültürün ne olduğu ve çeşitleri kimliğin tanımlanması ve kategorize edilmesinde rol oynamaktadır. Toplumların kendine özgü olan, nesillerce aktarılan ve tarihsel sistemini yansıtan kültür, kendi içerisinde katı ve esnek olmak üzere iki başlıkta incelenmektedir. Burak Erdenir'in ifadesiyle katı kültür sabit, tümdengelimci, bütüncül, sorgulamadan benimseyen ve muhafazakâr kültür çeşididir. Toplumsal hafızanın kalıtımı yoluyla benimsenen katı kültür, din, dil, etnik köken, ulus gibi unsurları bünyesinde barındırmaktadır. Esnek kültür ise değişken, tümevarımcı, diğer toplulukları dışlamayan, hoşgörülü, deneyimsel benimseyen, dinamik, değişime açık, farklılıkları destekleyen kültür çeşididir. Esnek kültür; politik değerler, adalet, insan hakları gibi unsurları bünyesinde barındırmaktadır (Erdenir, 2010: 16-22).

Avrupa fikri incelendiğinde tarihsel olarak katı kültür unsurları ile başlayan sürecin esnek kültüre doğru evrildiği görülmektedir. Bu bağlamda AB, katı kültürü terk eden ve esnek kültürü temsil eden bir yapı ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ortak değerler, kimlik ve kültür, sosyal kaynaşmayı destekleyen unsurlardır.

Sosyal kaynaşmanın unsurlarından sonucusu ise sosyal dayanışmadır. Organik ve mekanik olarak iki türde incelenen sosyal dayanışma kavramı güçlü olanın güçsüz olanı desteklemesi olarak tanımlanmaktadır. Mekanik dayanışmada sosyal kaynaşma ve bütünleşme, bireylerin türdeşliğinden gelmektedir. Organik dayanışma ise bireylerin daha ileri toplumlarda birbirlerine olan bağımlılıklarına dayanan sosyal kaynaşmasını ifade etmektedir. AB bütünleşmesi için organik dayanışmanın temel yol gösterici ilke olduğu söylenebilmektedir. Yoksul ülkelerin kalkınması ile ekonomik ve sosyal etkilerin olumlu yönde ilerleyeceğini fark eden ülkeler için sosyal dayanışma kavramı önemlidir (Giddens, 2012:48).

AB, bütünleşme, kaynaşma ve yakınsama sürecini dayanışma içerisinde gerçekleştirmektedir. Lizbon Antlaşması'nın 2. Maddesinde de belirtildiği üzere; dayanışma AB değerlerinden biridir (Lizbon Antlaşması, 2007): “Birlik, insan onuruna saygı, özgürlük, demokrasi, eşitlik, hukukun üstünlüğü ve azınlıklara ait kişilerin hakları da dahil olmak üzere insan haklarına saygı değerleri üzerine kurulmuştur. Bu değerler, çoğulculuk, ayrımcılık yapmama, hoşgörü, adalet, dayanışma ve kadın ve erkek eşitliğinin hâkim olduğu bir toplumda Üye Devletler için ortaktır.” Aynı zamanda Birlik, 24. Maddede siyasi ve 67. Maddede sınır ve güvenlik konusunda dayanışmaya işaret ederek topluluk tercihleri ortaya konulmaktadır (Lizbon Antlaşması, 2007).

Sosyal kaynaşma, toplumu birarada tutan önemli etkenlerden biridir. Unsurları ve kapsamı göz önünde bulundurulduğunda AB için önemi ortaya çıkmakta olan kavram, aynı zamanda Birlik'in çokkültürlü ve barışçıl yapısı için önem arz etmektedir. Dolayısıyla sosyal kaynaşma ve kapsadığı unsurlar, AB'nin genişlemesi ile artan nüfus ve çeşitlilik sebebiyle politika alanında önemli bir yer kaplamaktadır. Ülkesel kaynaşma ise sosyal kaynaşma ile birlikte ele alınarak kaynaşma politikalarının bir diğer boyutunu oluşturmaktadır.

1.2. Ülkesel Kaynaşma

Ülkesel kaynaşma, bir toplumun aynı ülke çatısı altında yer aldıklarını ve ortak bir yaşam sürdürdüklerini, zorluklara karşı ortak hareket etme duygusuna sahip olduklarını ifade eden bir süreç ve sonuçtur. Ülkesel kaynaşma toplumların ve bireylerin potansiyellerini ancak birlikte yaşarken ve birlikte çalışırken elde edebileceklerine anlayışına dayanmaktadır. Kaynaşma, farklılıkların, çıkarların ve taleplerin düzenlenmesi ve uzlaştırılması yoluyla gerçekleştirilir. Ülkesel kaynaşma tüm vatandaşların topluma eşit katılma fırsatına, eşit kaynaklara ve motivasyona sahip olduğunda güçlenmektedir. Ülkesel kaynaşmayı gerçekleştirmiş bir toplumda kurumsal dayanışma, beraberlik, birlik ve uyum, dış tehditlere karşı ortak yaklaşım, kurumsal ideallere bağlılık, gelişmişlik ve refah, mevcut kaynakların paylaşımında eşitlik ve güçlü bir kimlik görülmektedir. Böylelikle ortak bir vizyon ve aidiyet duygusu, toplumda barış içinde yaşama, farklı geçmişlere sahip olanlar için benzer yaşam fırsatları ve bireyler arasında güçlü ve olumlu ilişkiler sağlanmaktadır (Chege, 2016).

Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization – UÇÖ)'nün düzenlediği bir konferansta, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, insanları yaşamın değişimlerine karşı korumak için refah fikrine dayanan Avrupa Sosyal Modeli'nin; sosyal diyalog ve toplu pazarlık geleneğine ve devletin ülkesel

kaynaşmanın koruyucusu ve garantörü rolüne sahip olduğunu belirtmiştir (UÇÖ, 1996).

Ülkesel kaynaşma iki unsur içermektedir. Bu unsurlar yönetim ve sosyal adalettir. Kavram olarak “ortaklaşa yönetme” anlamına gelen yönetim, bir belirsizlik yönetim biçimidir. Yönetim; “bir toplumsal-politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzen” olarak tanımlanmıştır (Bozkurt vd., 1998: 274). AB, belirsizliği yönetmek için ekonomik ve sosyal politikalar üretmektedir. Bu politikaların uygulanışı ise yönetim ile sağlanmaktadır. Yönetim anlayışının yol açtığı eşitsizlikleri çözmek için ise sosyal politikalar kullanılmaktadır (European Parliament, 2018: 3).

Ulusal değerler, vatandaşlarının eylemlerine ve davranışlarına rehberlik eden bir ulusun inançlarıdır; iyi yönetim ilkeleri devleti, halkının genel refahını teşvik edecek şekilde işlevlerini yerine getirmeye mecbur kılar. Yönetimin temel özellikleri, ekonomik, sosyal ve politik konularda oluşturulan önceliklerin bir uzlaşısı ile sağlanması, seçilmiş görevlilerin rollerinde daha az önem sağlanması, saydam politikaların katılımlarla oluşturulması, çift taraflı liderliğin oluşturulması ve demokratik sorumlulukların yerine getirilmesidir (Özer, 2006: 66-68).

Bir diğer ülkesel kaynaşma unsuru ise sosyal adalettir. Sosyal adalet, “kaynakların eşit dağıtıldığı ve bütün üyeleri bedensel, ruhsal ve sosyal açıdan güvende olan bir toplumu” belirtmektedir. Sosyal adalet kısaca, gelirin ve giderin, karın ve zararın, adil dağıtılması olarak tanımlanabilmektedir. Sosyal adalet, “hak etme, gereksinimler, yasal haklar ve eşitlik” unsurlarını bünyesinde barındırmaktadır (Sunal, 2011: 285-287). Sosyal adalet, toplumda herkesin eşit olduğu ve adil davranıldığı duygusu sosyal ve ülkesel kaynaşmayı teşvik ederek toplum refahını yükseltmektedir.

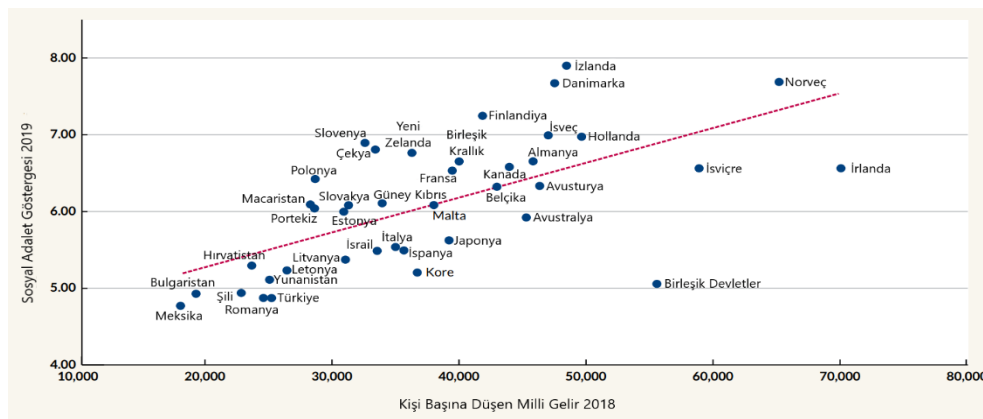
Şekil.2 2019 Yılı Sosyal Adalet Endeksi

Kaynak: Hellmann, T, Schmdit, P. Ve Heller, S. M. (2019). Social Justice in the EU and OECD. Bertelsmann Stiftung. <https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2019/12/Social-Justice-Index-2019.pdf> Erişim Tarihi: 18.05.2019.

Ekonomik ve mali krizin başlamasıyla birlikte, AB ülkelerinde sosyal adaletin ortalama olarak kötüleştiği görülmektedir. Şekil 2’de 2019 yılı sosyal adalet endeksi gösterilmektedir. Şekilde yeşilden sarıya doğru renk açıldıkça ülkelerdeki sosyal adalet oranı azalmaktadır. Şekil 2 değerlendirildiğinde, AB, sosyal adaletin sağlanması için yaptığı çalışmalar ile 2014 yılından itibaren sosyal adalet seviyesinde artış sağlansa da bu endeks halen kriz öncesindeki seviyeye ulaşamamıştır.

Şekil.3 Sosyal Adalet 2019 ve Kişi Başına Düşen Milli Gelir 2018

Kaynak: Hellmann, T, Schmdit, P. Ve Heller, S. M. (2019). Social Justice in the EU and OECD. Bertelsmann Stiftung. <https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2019/12/Social-Justice-Index-2019.pdf> Erişim Tarihi: 18.05.2019.

Şekil 3'te, sosyal adalet endeksi ile kişi başına düşen milli gelir kıyaslanmıştır. İlgili veriler incelendiğinde AB ülkelerinde kişi başına düşen milli gelirin az olduğu ülkelerde sosyal adalet endeksinin düşük, yüksek olduğu ülkelerde ise sosyal adalet endeksinin yüksek olduğu görölmektedir. Genel tablo değerlendirildiğinde, ülkelerin ekonomik performanslarının sosyal adalet ile doğru bir orantı gösterdiği ortaya çıkmaktadır. Sosyal adalet, ekonomik potansiyeli daha yüksek olan ülkelerde daha güçlü olma eğilimindedir. Aynı zamanda şekil, ekonomik performansın tek belirleyici faktör olmadığını göstermektedir. Örneğin ABD ve Hollanda ele alındığında, sosyal katılım fırsatlarının Hollanda'da daha düşük Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ile ABD'den çok daha iyi olduğunu göstermektedir. Ekonomik performansı ile ölçülen ABD ise, sosyal adalet açısından açık bir düşük performans sergilemektedir.

Kaynaşma politikalarını etkileyen bir diğer unsur olan ülkesel kaynaşma refahın yükselmesi ve ülkesel barışın sağlanması için önemli bir temeldir. Yönetişim ve sosyal adaletin sağlandığı toplumlarda sosyoekonomik ilerleme sağlanacaktır. AB sosyal ve ülkesel kaynaşmayı teşvik ederek refahın artırılmasını amaçlamaktadır. Bu minvalde sosyal adaletin sağlanması ve sosyal politikalarda yönetişimin yer alması AB sosyal politikaları geliştirelirken vurgulanan unsurlardan biridir.

2. AB'NİN KAYNAŞMA POLİTİKALARI VE FONLARI

2.1 AB'nin Kaynaşma Politikaları

AB, kuruluşundan itibaren sosyal kaynaşmayı önemsemiştir. Kaynaşma politikaları AB'nin ana yatırımı olarak değerlendirilmektedir. Bu politikalar AB'deki tüm bölge ve şehirlere fayda sağlar ve ekonomik büyümeyi, iş yaratmayı, rekabeti, sürdürülebilir kalkınmayı ve çevrenin korunmasını destekler (European Commission, t.y. b). Ekonomik, sosyal ve bölgesel kaynaşmanın güçlendirilmesi için Birlik, faaliyetlerin ve bütçesinin önemli bir bölümünü (özellikle kırsal alanlara, endüstriyel geçişten etkilenen alanlara ve şiddetli ve kalıcı doğal veya demografik engellerden etkilenen bölgelere) bölgeler arasındaki eşitsizlikleri azaltmak için kullanmaktadır (European Parliament, 2020).

Ekonomik, sosyal ve bölgesel kaynaşma, AB'nin üye devletleri ve bölgeleri arasındaki dayanışmanın bir ifadesidir. Dolayısıyla AB genelinde, dengeli kalkınmayı, bölgeler arasındaki yapısal eşitsizliklerin azaltılmasını ve tüm bireyler için gerçekten eşit fırsatların teşvik edilmesini ifade etmektedir. AB kaynaşma politikası öncelikle bölgeleri ve kentleri hedef almaktadır. Kaynaşma politikasının hedefleri yakınsama, bölgesel rekabet edebilirlik ve istihdam ile "Avrupa Bölgesel İşbirliği" olarak bilinen sınır ötesi, ulus ötesi ve bölgeler arası işbirliğine verilen desteklerden oluşmaktadır. Birlik bu hedefleri, özellikle Yapısal Fonlar (Avrupa

Bölgesel Kalkınma Fonu ve Avrupa Sosyal Fonu), Uyum Fonu ve Avrupa Kırsal Kalkınma Tarım Fonu gibi finansal destek biçimleri dahil olmak üzere çeşitli yollarla sürdürmektedir. Aynı zamanda sosyal ve ekonomik bütünleşme ile AB sosyal kaynaşmaya ivme kazandırarak üye ülkeleri yakınlaştırmış, ekonomik eşgüdüm politikaları ile de sosyal kaynaşma teşvik edilmiştir (COR, 2020).

Avrupa Komisyonu, her üç yılda bir Avrupa Parlamentosu, Konsey, Bölgeler Komitesi ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komite'ye, AB politikalarının katkısı da dahil olmak üzere ekonomik ve sosyal uyuma yönelik ilerlemeyi değerlendiren bir rapor sunmaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Konsey, Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölgeler Komitesi'ne danıştıktan sonra Yapısal Fonlar ve Uyum Fonlarının görevlerini, öncelik hedeflerini ve organizasyonunu tanımlamaktadır (COR, 2020). Roma Antlaşması (1957); ekonomik ve sosyal kaynaşmanın başarılması gerekliliğine vurgu yapmakta ve AB'nin çeşitli bölgelerindeki kalkınma düzeyleri arasındaki eşitsizlikleri azaltmak hedefini belirtmektedir. Antlaşmanın 130. Maddesinin a bendinde belirtildiği üzere; “Topluluk, bir bütün olarak uyumlu gelişmesini ilerletmek amacıyla ekonomik ve sosyal kaynaşmanın güçlendirilmesine yönelik faaliyetlerini geliştirir ve devam ettirir. Topluluk, özellikle çeşitli bölgeleri arasındaki eşitsizlikleri ve en az kayırılan bölgelerdeki geri kalmışlığı gidermeyi amaçlar.” (Roma Antlaşması, 1957). Antlaşmada belirtilen bu amaçlara ulaşabilmek için üç araç öngörülmüştür. Bu araçlar; Avrupa Sosyal Fonu (ASF), Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (ATYGF) Yönlendirme Bölümü ve Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF) adlı dayanışma mekanizmalarıdır.

1975 yılında Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'nu kuran AB, bu fonun amacı olarak bütünleşme ve istihdam aracılığıyla gelirin dağıtılması çerçevesinde bölgeler ve kişiler arasındaki gelir farklılıklarının giderilmesini hedeflediğini belirtmektedir (European Parliament, 2020). Tek Avrupa Senedi'nde (1986) ise ekonomik ve sosyal kaynaşmanın teşvik edilmesini tek bir pazara ulaşma hedefi ile birlikte spesifik bir hedef olarak dahil etmiştir. Bütünleşme, yakınsama ve kaynaşmayı üç ana hedef olarak belirleyen Senet, kaynaşma kavramını bütünleşme süreci ile birbirine bağlı ve yakınsama sürecini sosyal kaynaşmanın bir ön gerekliliği olarak belirlemiştir (Tek Avrupa Senedi, 1986).

Yapılan değişiklikler akabinde ekonomik ve sosyal kaynaşma AB'nin bir yetkisi haline gelmiştir. Fonlar yıllar içinde artırılarak kaynaşma politikası tarımdan sonra AB'nin ikinci en büyük bütçe kalemi haline gelmiştir. 1988 yılında kabul edilen reformlar ile yapısal fonlar kapsamlı bir kaynaşma politikasına entegre edilerek temel ilkeleri belirlenmiştir. Bu ilkeler; en yoksul ve en geri bölgelere odaklanmak,

çok yıllı programlama, yatırımların stratejik yönelimi ve bölgesel ve yerel ortakların katılımıdır. Bu dört ana ilke; odaklanma, programlama, ekleme ve ortaklık olarak anılmaktadır. Yapılan reformlar, kaynaşma alanının giderek güçlendiğinin bir göstergesidir (Becker vd, 2017: 204).

Şubat 1992'de imzalanan Maastricht Antlaşması, sadece Avrupa için değil, aynı zamanda özel olarak AB kaynaşma politikaları için de önemli bir adımdır. Antlaşma, kaynaşma politikası reformunu hayata geçirerek ulusal hükümetler için daha fazla esneklik yaratmıştır. Reform, AB'nin ekonomik ve sosyal uyumunu güçlendirmek için uygun önerilerde bulunma hakkını teyit ederek Avrupa Komisyonu'nun kaynaşma politikasındaki rolünü daha da genişletmiştir. Aynı zamanda Uyum Fonu kurulmuştur. Böylelikle AB, temel hedeflerinden biri olan ekonomik ve sosyal bütünlüğü, Tek Pazar ve Ekonomik ve Parasal Birliğin yanında sağlam bir şekilde oluşturmuştur (Avrupa Komisyonu, 2016). 2000 yılında yapılan Lizbon Toplantısı ile, sosyal dışlanmaya odaklanılarak, Sosyal Koruma Komitesi kurulmuştur. Böylelikle AB Konseyi “ortak bağlılık ve dayanışma, ortak değerler, ortak kimlik, güven ile ayrımcılık eşitsizlik ve sosyal dışlanmanın azaltılması”nı kaynaşmanın tamamlayıcı nitelikleri olarak belirlemiştir (Duman ve Alacahan, 2010: 111).

2006 yılında sınır ötesi, ulus ötesi ve bölgeler arası işbirliğini kolaylaştırmak ve teşvik etmek için yeni bir Avrupa yasal aracı olan Avrupa Bölgesel İşbirliği Grubu (ABİG) kurulmuştur. ABİG, farklı üye devletlerden yerel ve bölgesel makamların tüzel kişiliğe sahip işbirliği grupları oluşturmasını sağlayan yeni bir yasal araçtır (COR, t.y.).

2007 yılında ise Lizbon Antlaşması, AB kaynaşmasının yeni bir boyutunu ortaya koymuştur. Bu boyut; bölgesel kaynaşmadır. Bölgesel kaynaşma politikaları yapısal fonlar ile desteklenmektedir. Sosyal kaynaşma Lizbon Antlaşması'nın 174-178. Maddeleri arasında ele alınmıştır. AB toplam bütçesinin %35,7'si kaynaşma politikalarına ayrılmıştır. Politikanın hedefleri ve kaynakları düzenli olarak değişmektedir (Lizbon Antlaşması, 2007).

2013 yılında tematik hedeflerin belirlenmesiyle gerçekleştirilen reform ile AB'de kaynaşma politikasının sosyal alanı genişletilmiştir. Ekonomik krizle beraber eşitsizliğin artması, büyümenin yoksullukla mücadele için yeterli olmadığını ortaya çıkarmıştır. Dolayısıyla 2014-2020 yılları arasında gerçekleştirilmesi planlanan kaynaşma politikasının çerçevesinde sosyal içerme hedefleri önceki programlara göre daha fazla önem kazanmıştır (European Commission, 2014: 2).

2014 yılında yürürlüğe konulan ve ortak hedefler belirten dört tüzük ise sosyal boyutu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu tüzükler ile sosyal içermeyi gerçekleştirme, yoksulluk ve ayrımcılıkla mücadele tematik bir hedef olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda ASF'nin en az %20'si sosyal içermeye dayalı girişimlere ayrılmış, üye ülkelerin sosyal ve bölgesel stratejileri benimsemesini zorunlu kılan ön koşullar ilan edilmiş ve gençlerin istihdamı için girişimler, Avrupa istihdam ve sosyal yenilik programı ve Avrupa en yoksunların yardım fonu gibi yeni veya yeniden düzenlenmiş araçlar geliştirilmiştir (Brunazzo, 2016: 30).

1303/2013 sayılı tüzük Avrupa kaynaşma politikasının temelini oluşturmaktadır. Her fon için bir tüzük yer almış ve Avrupa bölgesel işbirliği ve bu işbirliğinin gruplandırılmasına yönelik ek düzenlemeler getirilmiştir. Bu bağlamda; 1301/2013 no'lu tüzük bölgesel fonu, 1300/2013 no'lu tüzük kaynaşma fonunu, 1299/2013 no'lu tüzük Avrupa bölgesel işbirliğini ve 1302/2013 no'lu tüzük işbirliğinin gruplandırılması ile ilişkili olarak yürürlüğe girmiştir (Brunazzo, 2016: 32).

AB, sosyal ve ülkesel kaynaşmayı sağlamak için politikalar ve fonlar ile Birlik bünyesinde çalışmalar yapmış, bu sayede refahı artırarak çokkültürlü yapının barış içinde yaşamasını amaçlamıştır. Dolayısıyla kaynaşma politikalarının zaman içerisinde AB politikalarına entegre edildiği görülmektedir. Bu kapsamda, bölgelerin kalkınmasını sağlamanın da kaynaşma için önemli bir unsur olduğu göz önünde bulundurularak fonlar tahsis edilmeye başlanmıştır.

2.2 Kaynaşma Politikalarına Yönelik Fonlar

AB 1990'lardan itibaren kaynaşma fonlarını istihdam alanındaki yetersizliklerin belirlenmesine dayalı olarak tahsis etmeye başlamıştır. Fonlar; ilk zamanlarda sadece bölgelerin ekonomik kalkınmasına ayrılmışken 1990'dan itibaren işsizlikle mücadele, yoksulluğu önleme, sosyal dışlanmayı önleme alanlarına da odaklanılmıştır (Dijkstra, 2014: 33). Bu politikalar sosyal kaynaşmanın bir parçası haline gelerek ekonomik gereksinimler ve sosyal yerindelik aynı düzlemde algılanmaya başlanmıştır.

AB, üye ülkeleri bölgelere ayırarak fonların yönetimini ve istatistikleri karşılaştırmayı amaçlamıştır. Bu bölgeler İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (NUTS) olarak adlandırılmaktadır. 1 Ocak 2021'den itibaren geçerli olan NUTS 2021 sınıflandırması, NUTS 1'deki 104 bölgeyi, NUTS 2 düzeyinde 104 bölgeyi ve NUTS 3 düzeyinde 1345 bölgeyi temsil etmektedir. NUTS 1 büyük sosyo ekonomik bölgeleri, NUTS 2 bölgesel politikaların uygulandığı temel bölgeleri, NUTS 3 ise

spesifik küçük bölgeleri temsil etmektedir. Uyum politikasından destek almaya uygun bölgeler NUTS 2 düzeyinde tanımlanmıştır ve uyum raporları bu bölgeler düzeyinde hazırlanmaktadır. NUTS 2 bölgeleri özellikle işsizlik oranlarına bağlı olarak sanayinin gerilediği veya yapısal güçlüğü yaşandığı bölgelerdir (Eurostat, t.y.).

ASF, işsizliği önleme ve mücadele etmeyi, insan kaynaklarını geliştirmeyi ve işgücü piyasasının sosyal entegrasyonunu teşvik etmeyi amaçlayan önlemleri destekleyen ana araçtır. Yüksek düzeyde istihdam, kadın ve erkekler için eşit fırsatlar, sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik ve sosyal uyumu teşvik eden girişimleri finanse etmektedir (European Commission, 2016: 3).

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, AB'deki ana bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Gelişimi geride kalan bölgeleri ve azalan sanayi bölgelerinin dönüşümünü desteklemektedir (European Commission, t.y. a).

Yapısal Fonları desteklemek üzere tasarlanan Uyum Fonu, çevre ile ilgili projelere ve ulaştırma altyapısı alanındaki Avrupa ötesi ağlara finansal katkı sağlanması amacıyla 1994 yılında kurulmuştur. Bu fona yalnızca, yerleşik kişi başına GSYİH'i AB ortalamasının %90'ından daha düşük olan ve katılmak için gereken yakınsama kriterlerini karşılamak üzere programlar uygulayan üye devletler erişebilmektedir (European Commission, 2016). 1 Mayıs 2004'te kabul edilen 10 yeni üye devlet, düşük GSYİH'si nedeniyle Yapısal ve Uyum Fonlarından yardım almaya hak kazanmıştır (Gerbet, 2016: 3).

Gündem 2000'de Avrupa Komisyonu, yardımları öncelikli hedeflere yoğunlaştırarak bölgesel politikayı daha etkili hale getirmeyi önermiştir. Bu üç hedef; gelişimi geri kalmış olan bölgelere yardım etmek (GSYİH topluluk ortalamasının %75'inden az olan bölgeler); üye devletlerin bölgelerinde ekonomik değişimler sonucu meydana gelen işsizliğin üstesinden gelmesine yardımcı olmak -bu bireyler AB nüfusunun %18'ini oluşturmaktaydı- ve son olarak işsizlikle mücadele, kadınların işgücü piyasasına erişimini teşvik etmek ve mesleki eğitimlerin sağlanması için ulusal önlemleri finanse ederek bireylerin ekonomik değişimlere uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır. Bu hedeflere ulaşmak için AB, Yapısal ve Yatırım fonları ile destek sağlamaktadır (European Commission, 1999). 2014 yılında, Avrupa Kırsal Kalkınma için Tarım Fonu, Avrupa Yapısal ve Yatırım Fonları'na dahil edilerek kaynaşma politikaları çerçevesinde kırsal kalkınma ve tarımsal altyapının iyileştirilmesi hedeflenmiştir (European Commission, t.y. c).

2013 yılında gerçekleştirilen reform ile kaynaşma politikalarının 2020 stratejisi ile uyarlanması amaçlanmıştır. 11 tematik hedefe ulaşmayı amaçlayan reformun, araştırma, bilgi iletişim, kobiler ve düşük karbon tüketimi temalı ilk dört hedefini Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu; istihdam ve işgücü akıcılığı, sosyal içerme, insan sermayesine yatırım ve kamu yönetimi verimliliği temalı son dört hedefini ASF, iklim değişikliği, çevrenin korunması ve ulaşım temalı hedeflerini ise Kaynaşma Fonu desteklemektedir (European Commission, t.y. d).

Kaynaşma politikaları bütçesi her dönemde artış göstermiş ve önemli Birlik politikalarından biri haline gelmiştir. 2014-2020 bütçeleme döneminde AB, kaynaşma politikalarına toplam bütçenin %32,5'ini ayırmıştır. Bu oran 350 Milyar Euro'ya tekabül etmektedir. Fonlar, yenilikçi işletmelere yatırım, iş yaratma ve mesleki eğitim gibi projelere harcanacak ve Bölgesel Kalkınma Fonu'na 200 milyar Euro tahsis edilecektir. Aynı zamanda ASF'ye 83 milyar Euro, Uyum Fonu'na ise 63 milyar Euro tahsis edilmiştir (Kołodziejcki, 2020). AB bütçesinden 1989-2020 yılları arasında kaynaşma politikası için 1 trilyon 184 milyar 200 milyon Euro tahsis edilmiştir.

AB kaynaşma politikasının genel amacı Birlik'in ve bölgelerinin uyumlu gelişimini teşvik etmektir. Bu amaç doğrultusunda fonlar tahsis edilerek bölgelerin kalkındırılması sağlanmış ve sosyal ve ülkesel kaynaşma teşvik edilmiştir. Aynı zamanda fonlar, AB üyesi olmak isteyen aday ülkeler için de önemli bir unsurdur. Kalkınmayı hedefleyen ülkeler bu fonlardan faydalanarak istihdamı ve refahı artırmayı hedeflemektedir. Bu minvalde AB'nin en büyük genişlemesi olan ODAÜ genişlemesinde sosyal ve ülkesel kaynaşma fonlarından yararlanan ülkeler, kaynaşma politikalarını müktesebatlarına uyumlaştırarak AB çatısı altında sosyal politikalarını düzenlemişlerdir.

3. AB GENİŞLEMELERİ İLE SOSYAL VE ÜLKESEL KAYNAŞMA

3.2. AB'nin Orta ve Doğu Avrupa Genişlemesi

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılması ile birlikte 1991 yılında bağımsızlığını kazanan doğu Avrupa ülkeleri, AB'ye üyeliği "en önemli dış politika hedefi" olarak belirleyerek bu yönde çaba sarf etmişlerdir. Bazı ülkelerde Moskova'nın himayesinden çıkıp Brüksel'in himayesine girmeye yönelik eleştirel tepkiler olsa da ulusal çıkarların da etkisiyle AB'nin siyasi, ekonomik ve sosyokültürel cazibesi bu ülkeleri AB'ye yöneltmiştir (Vachudova, 2005: 1). Nihayetinde eski Sovyet uyduları ve cumhuriyetleri olan bu ülkeler başta güvenlik endişelerini azaltmak için Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO)'ne üye olmak

isteseler de AB'nin de Rusya karşısında etkili bir güvenlik alternatifi olduğunu düşünmüşlerdir (Dinan, 2014: 2).

Yaşanan gelişmeler hem AB ortak pazarının hem de ekonomik ve parasal birliğin oluşturulmasının en yoğun gerçekleştiği döneme denk gelmiş böylelikle Avrupa'nın yeniden yapılanmasında Birlik'in başat rol oynaması düşüncelerine katkı sağlamıştır. ODAÜ'nün siyasi ve ekonomik reformlarına destek vererek AB çatısına dahil edilmesi aynı zamanda AB'nin istikrar ve güvenliği açısından da önem arz etmektedir (Dimitrova, 2005: 75). İbrahim Canbolat, ODAÜ genişlemesini AB açısından bir varlık sorunu olarak değerlendirmektedir (Canbolat, 2014: 269).

AB, 12-13 Aralık 1997 tarihli Lüksemburg Zirvesi'nde Polonya, Estonya, Macaristan, Çekya, Slovenya ve Güney Kıbrıs ile müzakerelerin 1998 yılında başlatılmasına karar vermiştir. Bulgaristan, Romanya, Slovakya, Litvanya ve Letonya ise aday ülke olmalarına rağmen bu ülkelerle müzakereler başlatılmamıştır. Böylelikle ilk beşli ve sonraki beşli olarak adlandırılan iki grup oluşmuş, aynı zamanda bu durum koşulları sağlayan ve sağlamayan ülkelere dair geliştirilen mekanizmanın ilk örneği olmuştur. 1998'den itibaren her yıl aday ülkelere yönelik ilerleme raporları oluşturularak katılım koşullarına yönelik ilerlemeler değerlendirilmiştir (Dinan, 2004: 6-7).

AB'nin dışında kalmanın maliyetinin üye olmaktan çok daha fazla olduğunu gören ülkeler, gerekli koşulluluk şartlarının sağlanması için çaba sarf etmişlerdir. Bilindiği üzere uluslararası ilişkilerde aktörler maliyet ve fayda analizi ile hareket etmektedirler (Dinan, 2004: 5). Polonya, Macaristan ve Çekya gibi liberal eğilimi fazla olan ülkelerde AB'ye üyeliğin maliyetleri daha az iken, Bulgaristan, Romanya ve Slovakya'da durum tam tersidir. Bilhassa ekonomik yolsuzluğun fazla olduğu bu ülkeler, AB ile kaynaşma konusunda diğer ülkelere göre daha çok zorlanmışlardır. Fakat ülkeler, üyelik hedefinden vazgeçmeyerek gerekli koşulların yerine getirilmesine yönelik reformlar zamanla gerçekleştirmişlerdir. Nihayetinde 1999'da gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi'nde Slovakya'nın da Letonya, Litvanya, Bulgaristan ve Romanya ile birlikte üyelik müzakerelerinin Şubat 2000 itibariyle başlatılması kararı verilmiştir. 2002 yılı sonunda Çekya, Macaristan, Polonya, Slovakya, Estonya, Letonya, Litvanya, Slovenya, Güney Kıbrıs ve Malta ile yürütülen müzakereler sonuçlandırılmıştır. On ülke 16 Nisan 2003 tarihinde Atina'da katılım antlaşmalarını imzalamıştır. 1 Mayıs 2004 tarihinde ise AB üyesi olmuşlardır (Canbolat, 2014: 267). Bulgaristan ve Romanya ile yürütülen müzakereler ise, 2004 yılı sonuna kadar sürdürülmüştür. Romanya'nın yolsuzluk, yargının bağımsızlığı, insan hakları ihlalleri ve basın özgürlüğü konularında yetersiz kalması, üyelik

sürecinin aksamasına sebep olmuştur. Müzakerelerin durdurulması yerine, yaptırım niteliğindeki uygulamalardan kaçınarak bir yöntem izlenmiş, 2005 yılında Bulgaristan ve Romanya ile katılım anlaşmaları imzalanmıştır. Bu anlaşmalar ile reformların gerçekleştirilmemesi durumunda üyeliğin erteleneceği de hükme bağlanarak reformlar teşvik edilmiştir. Eylül 2006'daki izleme raporunda Bulgaristan ve Romanya'nın gerekli koşulları karşıladığına karar verilmiş ve 1 Ocak 2007 itibarıyla AB üyesi olmuşlardır (Dimitrova, 2002: 183).

Genişleme sürecinde kaynaşma politikaları önem kazanmıştır. Fonları belirleyen ve yürüten AB, bu yöntemi siyasal projesinin çekiciliğini artırmak için kullanarak, ODAÜ'nün kaynaşmaya yönelik teşvikini sağlamıştır. Sosyal kaynaşma politikaları aynı zamanda Avrupa kimliğini yaratmak ve güçlendirmek isteyen AB için gittikçe önem kazanan bir siyasal araç ve AB kuşkuculuğunun yükselişi ile mücadele etme yöntemi olarak görülmektedir.

3.2 2009-2019 Yılları Arasında Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinin Sosyal ve Ülkesel Kaynaşma Göstergeleri

ODAÜ'nün AB çatısı altına dahil olması ile birlikte politikaları AB müktesebatına uygun bir şekilde işlemiştir. Bu çerçevede sosyal politikalar da AB normlarına göre düzenlenerek uygulanmıştır. Bu bölümde AB üyeliği sonrasında ODAÜ'nün ekonomik göstergeleri incelenerek, AB uyum göstergeleri ile karşılaştırılmıştır.

Tüketici Fiyatlarının Uyumlaştırılmış Endeksleri (HICP'ler), tüketici fiyat enflasyonunun uluslararası karşılaştırmaları için tasarlanmıştır. HICP, Avrupa Merkez Bankası tarafından Ekonomik ve Parasal Birlik'teki enflasyonun izlenmesi ve Amsterdam Antlaşması'nın 121. maddesinde öngörülen enflasyon yakınsamasının değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Amsterdam Antlaşması, 1997).

Tablo 1. Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinin Enflasyon Göstergeleri (2008-2019)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Çekya	6,3	0,6	1,2	2,2	3,5	1,4	0,4	0,3	0,6	2,4	2	2,6
Estonya	10,6	0,2	2,7	5,1	4,2	3,2	0,5	0,1	0,8	3,7	3,4	2,3
Güney Kıbrıs	4,4	0,2	2,6	3,5	3,1	0,4	-0,3	-1,5	-1,2	0,7	0,8	0,5
Letonya	15,3	3,3	-1,2	4,2	2,3	0	0,7	0,2	0,1	2,9	2,6	2,7
Litvanya	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2	1,2	0,2	-0,7	0,7	3,7	2,5	2,2
Macaristan	6	4	4,7	3,9	5,7	1,7	0	0,1	0,4	2,4	2,9	3,4

Avrupa Birliği Bütünleşmesi ile Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinin...

Malta	4,7	1,8	2	2,5	3,2	1	0,8	1,2	0,9	1,3	1,7	1,5
Polonya	4,2	4	2,6	3,9	3,7	0,8	0,1	-0,7	-0,2	1,6	1,2	2,1
Slovenya	5,5	0,8	2,1	2,1	2,8	1,9	0,4	-0,8	-0,2	1,6	1,9	1,7
Slovakya	3,9	0,9	0,7	4,1	3,7	1,5	-0,1	-0,3	-0,5	1,4	2,5	2,8

Kaynak: Eurostat. (2020). HICP-inflation rate.

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en> Erişim Tarihi: 18.05.2020.

Tablo 1’de ODAÜ’nün enflasyon oranları gösterilmektedir. Buna göre; ODAÜ enflasyon oranları, AB üyeliği sonrasında keskin bir düşüş göstermiştir. Şekil değerlendirildiğinde 2008 yılından itibaren enflasyon oranları düşen ODAÜ’nün istikrar ve refahında yükselme olduğu söylenebilmektedir. Fakat 2017 yılından itibaren ODAÜ’nün enflasyon oranlarında az da olsa bir artış dikkat çekmektedir.

İşsizlik oranı, UÇÖ tanımına dayanan işgücünün yüzdesi olarak işsiz sayısına göre belirlenmektedir. İşgücü, çalışan ve işsiz kişilerin toplam sayısını ifade etmektedir. İşsizler 15-74 yaş arasında çalışmayan, son dört hafta içinde aktif olarak iş arayan ve önümüzdeki üç ay içinde başlayacak bir iş bulan kişilerden oluşmaktadır (UÇÖ, 2019: 7).

Tablo.2 Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinin İşsizlik Göstergeleri (2008-2019)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Çekya	4,4	6,7	7,3	6,7	7	7	6,1	5,1	4	2,9	2,2	2
Estonya	5,5	13,5	16,7	12,3	10	8,6	7,4	6,2	6,8	5,8	5,4	4,4
Güney Kıbrıs	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1	15	13	11,1	8,4	7,1
Letonya	7,7	17,5	19,5	16,2	15	11,9	10,8	9,9	9,6	8,7	7,4	6,3
Litvanya	5,8	13,8	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9	7,1	6,2	6,3
Macaristan	7,8	10	11,2	11	11	10,2	7,7	6,8	5,1	4,2	3,7	3,4
Malta	6	6,9	6,9	6,4	6,2	6,1	5,7	5,4	4,7	4	3,7	3,4
Polonya	7,1	8,2	9,7	9,7	10,1	10,3	9	7,5	6,2	4,9	3,9	3,3
Slovenya	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7	9	8	6,6	5,1	4,5
Slovakya	9,5	12	14,4	13,6	14	14,2	13,2	11,5	9,7	8,1	6,5	5,8

Kaynak: Eurostat. (2020). Unemployment rate- annual data.

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipsun20/default/table?lang=en> Erişim Tarihi: 18.05.2020.

Tablo 2’de ODAÜ’nün işsizlik oranları yer almaktadır. Buna göre; ODAÜ işsizlik oranları AB üyeliği sonrası yükselişe geçmiş, 2010 yılından sonra ise bu yükseliş trendi etkisini kaybetmiş ve işsizlik oranları azalmaya başlamıştır. Böylelikle hane halklarının gelirinde artış görüleceğinden dolayı ekonomik büyüme gerçekleşmiştir.

Kişi başına düşen milli gelir göstergesi reel GSYİH'nin belirli bir yılın ortalama nüfusuna oranı olarak hesaplanmaktadır. GSYİH, belirli bir süre içinde bir ekonomi

tarafından üretilen mal ve hizmetlerin toplam nihai üretiminin değerini ölçer. Piyasaları olan (veya piyasaları olabilecek) mal ve hizmetleri ve hükümet ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından üretilen ürünleri içerir. Göstergeler bir ülkenin yaşam standartlarının geliştirilmesi için bir rehber olarak kullanılır.

Tablo.3 Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinin Kişi Başına Düşen Milli Gelir Göstergeleri (2008-2019)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Çekya	15.430	14.610	14.900	15.200	15.060	14.980	15.370	16.160	16.520	17.200	17.620	18.000
Estonya	12.640	10.830	11.150	12.010	12.430	12.640	13.060	13.330	13.650	14.440	15.090	15.670
Güney Kıbrıs	24.680	23.550	23.400	22.900	21.780	20.400	20.240	21.040	22.360	23.120	23.770	24.250
Letonya	9.990	8.710	8.500	9.200	9.700	10.030	10.310	10.740	11.030	11.560	12.140	12.490
Litvanya	10.110	8.710	9.030	9.790	10.300	10.780	11.250	11.590	12.040	12.720	13.310	13.880
Macaristan	10.500	9.810	9.900	10.110	10.010	10.230	10.690	11.130	11.410	11.930	12.560	13.180
Malta	15.960	15.450	15.920	16.080	16.380	16.930	18.080	19.590	20.260	20.990	21.750	22.040
Polonya	8.910	9.070	9.390	9.860	10.020	10.170	10.510	10.920	11.260	11.820	12.460	12.980
Slovenya	19.190	17.570	17.750	17.870	17.360	17.160	17.620	17.990	18.540	19.430	20.170	20.490
Slovakya	12.600	11.890	12.540	12.980	13.200	13.270	13.620	14.270	14.550	14.970	15.540	15.890

Kaynak: Eurostat. (2020). Real GDP per Capita.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en Erişim Tarihi: 18.05.2020.

Tablo 3'te ODAÜ'de kişi başına düşen milli gelir göstergeleri yer almaktadır. Buna göre; ODAÜ'de kişi başına düşen milli gelirden yükselme görülmektedir. Fakat bu yükselme her ülkede farklı gelişmektedir. Örneğin Güney Kıbrıs'ta kişi başına düşen milli gelir ele alındığında düşüş eğrisinin bir süre sonra tekrar yükselişe geçtiği, Malta'da ise düşüş göstermeden istikrarlı bir yükseliş görülmektedir. Dolayısıyla enflasyonun ve işsizliğin azalması ile kişi başına düşen milli gelirden artış görülmektedir.

Kişi başına hanehalkının brüt harcanabilir geliri göstergesi vergi ve sosyal katkıları ve aynı parasal sosyal faydaları hesaba katarak, hanehalklarının satın alma gücünü ve mal ve hizmetlere yatırım yapma veya geleceğe yönelik tasarruf becerilerini yansıtmaktadır (Eurostat, 2020).

Tablo.4 Orta ve Doğu Avrupa Ülkelerinin Kişi Başına Düşen Hanehalkı Brüt Harcanabilir Geliri

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Çekya	14.2 47	14.5 34	14.8 09	14.8 32	15.0 62	15.4 65	16.4 02	17.1 63	17.3 14	17.8 86	18.8 57
Estonya	12.1 01	11.3 55	11.5 56	12.2 92	12.6 87	13.3 27	14.1 13	15.2 27	15.4 29	15.8 76	16.8 70
Güney Kıbrıs	20.5 58	19.6 47	19.0 98	18.8 29	17.9 47	17.3 65	16.8 67	17.6 55	18.5 64	19.2 29	19.8 01
Letonya	11.6 11	9.90 1	10.1 67	9.96 2	10.7 79	11.3 50	11.9 15	13.0 77	13.3 51	13.9 88	15.1 30
Litvanya	12.6 99	11.8 49	12.6 14	13.4 16	14.1 72	14.9 30	15.5 29	16.5 40	17.1 75	17.7 11	18.3 91
Macaristan	11.3 97	11.2 84	11.8 20	12.6 47	12.8 25	13.0 79	13.4 26	13.9 93	13.8 79	14.2 23	15.0 10
Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Polonya	11.0 05	11.3 39	12.4 07	12.9 83	13.7 58	13.8 97	14.3 15	15.1 35	15.3 45	15.7 50	16.2 51
Slovenya	16.4 55	15.5 11	15.8 56	16.2 59	16.1 91	16.0 60	16.2 70	16.9 15	17.1 65	17.8 26	18.6 10
Slovakya	12.8 43	12.8 71	14.0 40	14.0 17	14.5 28	14.6 58	14.9 71	15.8 98	14.7 18	15.0 27	16.0 66

Kaynak: Eurostat. (2020). Adjusted gross disposable income of households per capita.

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_10_20/default/table?lang=en Erişim Tarihi: 18.05.2020.

Tablo 4'te ODAÜ'nün kişi başına düşen brüt harcanabilir gelir göstergeleri yer almaktadır. Buna göre ODAÜ verileri incelendiğinde, kişi başına düşen harcanabilir gelirin genel olarak AB üyeliği sonrasında artış eğilimi gösterdiği söylenebilmektedir. Tabloda dikkat çeken, Güney Kıbrıs'ta etkili bir düşüş yaşanması, Litvanya'da ise istikrarlı bir yükseliş gerçekteşmesidir. Gösterge, vergi ve sosyal katkıları ve aynı parasal sosyal yardımları hesaba katarak hane halklarının satın alma gücünü ve mal ve hizmetlere yatırım yapma veya geleceğe yönelik tasarruf kabiliyetlerini yansıtmaktadır.

AB üyeliğine pozitif bakış açısı, kaynaşmayı da beraberinde getireceğinden sosyal kaynaşma araştırmalarında önem arz etmektedir. AB'ye olumlu bakış açısına sahip olan ülkelerde kaynaşma daha hızlı ve olumlu gerçekteşecek böylelikle hedeflere ulaşma konusunda daha az sorun yaşanacaktır.

Tablo.5 Avrupa Birliği Üyeliğine Yönelik Pozitif Bakış Açısı (%)

Ülkeler	Yıllar				
	2015	2016	2017	2018	2019
AB-28	55	53	57	62	61
Güney Kıbrıs	36	34	45	52	52
Çekya	34	32	29	39	33

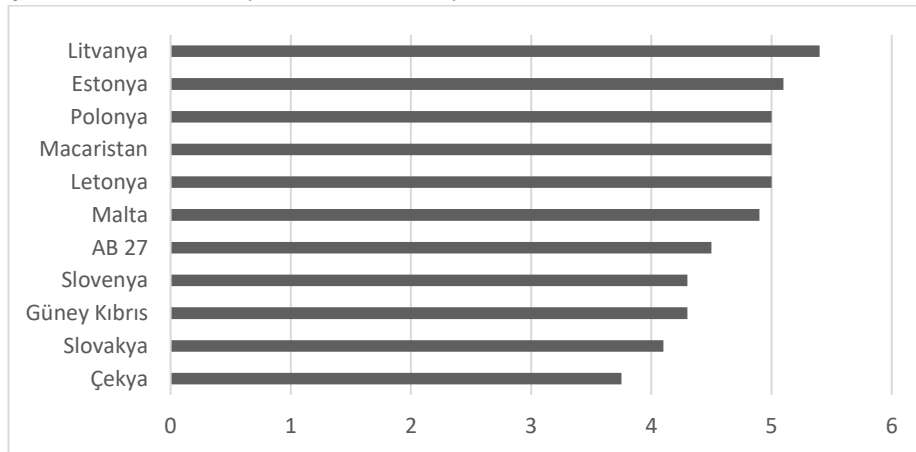
Estonya	55	53	57	60	59
Litvanya	55	53	57	60	59
Macaristan	38	30	39	44	46
Letonya	48	48	45	52	54
Malta	55	53	57	60	59
Polonya	55	53	57	60	59
Slovakya	48	54	50	50	51
Slovenya	44	46	45	58	61

Kaynak: European Parliament. (2019), Socio-demographic trends in national public opinion - Edition 6. <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer/socio-demographic-trends-edition-6>, Erişim Tarihi: 18.05.2020.

Tablo 5’te ODAÜ’nün AB üyeliğine yönelik pozitif bakış açısı yer almaktadır. 2019 yılında yapılan Eurobarometre araştırması AB üyeliğinin topluma yansımaları sorgulamıştır. Buna göre; ODAÜ topluluklarının çoğu AB üyeliğinin iyi bir şey olduğunu düşünürken, Çekya ve Slovakya’da, katılımcıların çoğunluğu AB üyeliğinin ülkeleri için ne iyi ne de kötü olduğuna inanmaktadır. Çekya ve Macaristan ODAÜ içerisinde, 2019’da AB üyeliğine pozitif bakışın en az olduğu ülkeler iken, Slovenya pozitif bakışın en yüksek olduğu ülkedir. Çekya haricinde, 2015 ve 2019’a kadar olan veriler göz önünde bulundurulduğunda, ODAÜ’de AB’ye bakış açısının pozitif yönde yükseliş gösterdiği ortaya çıkmaktadır.

Sosyal sermayenin önemli bir unsuru olan güven, aynı zamanda AB için üye ülkelerin kaynaşması hususunda da önem taşımaktadır (Gerşil ve Aracı, 2011: 40). Üye ülke toplulukları AB’ye ne kadar çok güvenirse kaynaşma daha hızlı ve olumludur.

Şekil 4. 2020 Yılı Üye Ülkelerin AB’ye Güven Oranı

Kaynak: Eurobarometer. (2020). Public Opinion Monitoring. <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2020/plenary-insights-may-2020/en-plenary-insights-may-2020.pdf> Erişim Tarihi: 18.05.2020.

Şekil 4'te ODAÜ'nün AB'ye güven oranı göstergeleri yer almaktadır. 2020 yılında Eurobarometer'in yaptığı araştırmada üye ülkelerin AB'ye olan güveni sorgulanmıştır. Buna göre ODAÜ'nün çoğunluğu AB ortalamasının üstündeyken, Güney Kıbrıs, Slovakya, Slovenya ve Çekya'nın bu ortalamanın altında kaldığı görülmektedir.

ODAÜ, 2004 yılında üye olduğu AB'ye uyum sağlamak için çaba sarf etmiştir. AB de ODAÜ'nün sosyal ve ülkesel kaynaşmasını sağlamak amacıyla kaynaşma fonları aracılığıyla destek sağlamış, refahın yükselmesine yardımcı olmuştur. Nitekim incelenen verilerde de bu argüman desteklenmektedir. AB ile sosyal ve ülkesel kaynaşmasını nispeten tamamlamış olduğu, ODAÜ güven ve pozitif bakış açısı endekslerinde görülmektedir. Aynı zamanda AB sosyal politikalarının olumlu faydası işsizlik oranlarının ve enflasyonun düşmesi, kişi başına düşen milli gelirin ve brüt hanehalkı harcanabilir gelirin yükselmesiyle değerlendirilebilmektedir.

SONUÇ

Kaynaşma, toplulukların birarada yaşamaları için gerekli olan temel unsurlardan biridir. Barış ve refahın sağlanabilmesi için sosyal ve ülkesel kaynaşmanın ve bu kavramların içerdiği unsurların önemi inkâr edilemez bir gerçekliği yansıtmaktadır. AB, 27 ülkenin oluşturduğu ulusüstü bir topluluktur. Dolayısıyla kaynaşma politikalarını kilit politikalarından biri olarak gören ve uygulayan AB, büyümeyi ve üretkenliği en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktadır. Böylelikle üye ülkeler arasında yakınsama sağlanarak genel bir büyüme, bölgeler arasında eşitlik ve sosyal eşitlik sağlanacaktır. AB'deki hızla değişen ekonomik, demografik ve politik gerçekler bağlamında, kaynaşma politikası AB bütçesinin giderek daha büyük bir bileşeni haline gelmiştir.

Çalışmada ODAÜ'nün AB üyeliği sonrasında ekonomik ve sosyal göstergeleri incelenerek AB uyum göstergeleri ile karşılaştırılmıştır. Sosyal ve ülkesel kaynaşma karşılaştırılırken, istihdam oranları, kişi başına düşen milli gelir, ekonomik gelişmişlik oranları ile AB'ye destek ve güven oranları incelenmiştir.

AB üyeliği sırasında ekonomik ve demokratik sıkıntılar yaşayan ODAÜ üyelik koşullarını yerine getirme konusunda büyük çaba sarf ederek 2004 yılında Birlik çatısı altına girmişlerdir. Bu ülkelerin kaynaşması amacıyla fonlar aracılığıyla yapılan yardımlar ile, zaman içerisinde ekonomik gelişme sağlanmış, yakınsama amacına uygun sonuçlar alınmıştır. Aynı zamanda ülkelerin AB'ye güven ve olumlu

bakışında da zaman içerisinde yükseliş eğrisi gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, ODAÜ’de ekonomik göstergelerde refaha yönelik gerçekleşen artışların kaynaşmayı da teşvik ettiği söylenebilmektedir.

KAYNAKLAR

- Amsterdam Antlaşması. (1997).
<https://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf> Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Akdemir, Erhan. (2012). Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi. *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* (1. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Avrupa Komisyonu. (2016). *The Maastricht Treaty: an impetus for the cohesion policy*. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2016/12/12-09-2016-the-maastricht-treaty-an-impetus-for-the-cohesion-policy Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Avrupa Konseyi. (2004). *Joint Report by the Commission and the Council on Social Inclusion*. Brussels.
- Becker, S., Egger, P., ve von Ehrlich M. (2017). EU Regional Policy and UK. *The Economics of UK-EU Relations: From the Treaty of Rome to the Vote for Brexit* içinde. İsviçre: Palgrave Macmillan.
- Bozkurt, Ö, Ergun, T ve Sezen S. (1998) *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: Todaie Yayınları.
- Brunazzo, M. (2016). The history and evolution of Cohesion policy. In *Handbook on Cohesion Policy in the EU*. Edward Elgar Publishing.
- Canbolat, İ. (2014). *Avrupa Birliği ve Türkiye Uluslararası Bir Sistemle Ortaklık*. Bursa: Alfa Aktüel.
- Chege, A. (2016). *National Cohesion*. <https://www.must.ac.ke/nationalcohesion/> Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- Copeland, P., ve Daly, M. (2014). Poverty and Social Policy in Europe 2020: Ungovernable and Ungoverned. *Policy & Politics*, 42(3), 351-365.
- Cuellar, R. (2019). *Social Cohesion and Democracy*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance.
- Dijkstra, L. (2014). *Investment for Jobs and Growth: Promoting Development and Good Governance in EU Regions and Cities: Sixth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion*. Publications Office of the European Union.
- Dimitrova, A. (2002). *Enlargement, Institution-Building and the EU's Administrative Capacity Requirement*. *West European Politics*, 25(4), 171–190. doi:10.1080/713601647
- Dinan, D. (2004). The Road to Enlargement. *Developments in the European Union* (Ed. Maria G. Cowles & D. Dinan). New York: Palgrave Press.
- Duman, B. ve Alacahan O. (2010). Sosyal Kaynaşma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.15, S.1, 103-128.
- Erdenir, B. (2010). *Avrupa kimliği: Avrupa Birliği'nin yarım kalan hikayesi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Eurobarometer. (2020). *Public Opinion Monitoring*. <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be->

- heard/eurobarometer/2020/plenary-insights-may-2020/en-plenary-insights-may-2020.pdf Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Eurobarometer. (2019). *Public opinion in the European Union*. <https://ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/88107> Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Committee of Regions (COR). (2020). *Subsidiarity monitoring in the area of economic, social and territorial cohesion*. <https://portal.cor.europa.eu/subsidiarity/policyareas/Pages/EconomicandSocialCohesion.aspx> Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- European Committee of Regions (COR). t.y. *EGTC Platform*. <https://portal.cor.europa.eu/egtc/Pages/welcome.aspx> Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Commission, t.y. a. *European Regional Development Fund*. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/ Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Commission, t.y. b. *The EU's main investment policy*. https://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/policy/what/investment-policy/ Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Commission, t.y. c. *European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)*. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/e/european-agricultural-fund-for-rural-development Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Commission, t.y. d. *New Cohesion Policy*. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/2021_2027/ Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Commission. (1999). *Agenda 2000: for a stronger and wider Union*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l60001&from=EN> Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Commission. (2014). *An introduction to EU Cohesion Policy 2014-2020*. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_en.pdf Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Commission. (2016). *The Cohesion Fund at a glance*. https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/funds/procf/cf_en.htm Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Commission. (2016). *The European Social Fund Investing in People*. <https://ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=16259&langId=en> Erişim Tarihi: 09.03.2020.
- European Parliament, (2018). *Social protection in the EU: State of play, challenges and options*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628258/EPRS_BRI\(2018\)628258_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628258/EPRS_BRI(2018)628258_EN.pdf) Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- European Parliament. (2019), *Socio-demographic trends in national public opinion - Edition 6*, <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/heard/eurobarometer/socio-demographic-trends-edition-6>, Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- European Parliament. (2020). *Economic, Social And Territorial Cohesion*. https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_3.1.1.pdf Erişim Tarihi: 08.07.2020.

- Eurostat, t.y. *Nuts- Nomenclature Of Territorial Units For Statistics*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/background> Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- Eurostat. (2020). *HICP-inflation rate*. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en> Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Eurostat. (2020). *Unemployment rate- annual data*. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipsun20/default/table?lang=en> Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Eurostat. (2020). *Real GDP per Capita*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_10/default/table?lang=en Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Eurostat. (2020). *Adjusted gross disposable income of households per capita*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_10_20/default/table?lang=en Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Eurostat. (2015). *Trust in Europe*. <https://ourworldindata.org/trust> Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Gerbet, P. (2016). *Economic and social cohesion*. http://www.cvce.eu/obj/economic_and_social_cohesion-en-99f1737f-5a7c-4f98-a67b-99ce8a77337b.html Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- Gerşil, G. S., & Aracı, M. (2011). Sosyal sermayenin güven unsurunun işgörenlerin performansını üzerine etkileri. *Çalışma ve Toplum, 1*, 39-74.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji* (C. Güzel, Çev.). Ankara: Kırmızı Yayınları.
- Hellmann, T, Schmdit, P. Ve Heller, S. M. (2019). *Social Justice in the EU and OECD*. Bertelsmann Stiftung. <https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2019/12/Social-Justice-Index-2019.pdf> Erişim Tarihi: 18.05.2019.
- Hesapçioğlu, M. & Topsakal, C. (2007). Avrupa Birliği Sürecinde Eğitim ve Avrupa Vatandaşlığı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 26* (26), 73-93.
- Karagül M. ve Dünder S. (2006). Sosyal Sermaye Ve Belirleyicileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (12), 61-78.
- Kołodziejwski, M. (2020). *Economic, social and territorial cohesion*. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/93/economic-social-and-territorial-cohesion> Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Lizbon Antlaşması. (2007). https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228848/7310.pdf Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- Özer, M. A. (2006). Yönetişim Üzerine Notlar. *Sayıştay Dergisi, 63*(1), 59-89.
- Richards, B. (2013). *National Identity and Social Cohesion: Theory and Evidence for British Social Policy*. (Unpublished Ph.D. thesis) Social Policy of the School. London: School of Economics.
- Roma Antlaşması. (1957). https://ec.europa.eu/romania/sites/romania/files/tratatul_de_la_roma.pdf Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Sunal, O. (2011). Sosyal Politika: Sosyal Adalet Açısından Kuramsal Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 66*(03), 283-305.
- Sümer, B. (2017). Sosyal Kaynaşma Kavramı ve Ölçütleri. *"İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, C:9 N:3*, 31-56.

- Tek Avrupa Senedi. (1986). https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a519205f-924a-4978-96a2-b9af8a598b85.0004.02/DOC_1&format=PDF Erişim Tarihi: 18.05.2020.
- Uluğlı, S. (2020). *Toplumsal İletişim Dili Olarak Kimlikler*. İstanbul: Motto Yayınları.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ). (1996). *The Economy Must be Made to Serve People: President Jacques Chirac Addresses at the International Labour Conference*. https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_008059/lang--en/index.htm Erişim Tarihi: 18.05.2019.
- Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ). (2019). *Quick Guide On Interpreting The Unemployment Rate*. https://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_675155.pdf Erişim Tarihi: 08.07.2020.
- Vachudova, M. A. (2005). *Europe Undivided Democracy, Leverage & Integration After Communism*, Oxford: Oxford University Press.